

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ДИТИНИ НА ОСВІТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Досліджено особливості конституційного права дитини на освіту в умовах дії правового режиму воєнного стану. Проаналізовано законодавство України щодо правового регулювання освіти під час воєнного стану. Визначено державні гарантії, які мають учасники освітнього процесу в умовах дії воєнного стану.

Ключові слова: право на освіту, здобувачі освіти, воєнний стан, забезпечення освітнього процесу, державні гарантії.

І. М. Конончук

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про охорону дитинства» кожна дитина має право на освіту. Держава гарантує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти в державних і комунальних закладах освіти; надання стипендій та пільг здобувачам освіти таких закладів у порядку, встановленому законодавством України [1].

Здобувачам освіти, які в умовах воєнного стану в Україні були вимушені змінити місце проживання (перебування), місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників (ст. 57⁻¹ Закону України «Про освіту») [2].

Міністерство освіти і науки України наказом від 28.03.2022 № 274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» [3] зобов'язало органи управління у сфері освіти місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, зокрема у підпорядкуванні яких перебувають заклади загальної середньої освіти та установи освіти, зарахування здобувачів загальної середньої освіти, які вимушені були змінити місце навчання та/або проживання (перебування) і проживають (перебувають) в Україні чи за її межами, до закладів освіти за заявою (її сканованою копією чи фотокопією), що подається до закладу освіти одним з батьків, опікуном, іншим законним представником, родичем здобувача освіти або повнолітнім

здобувачем освіти особисто, електронною поштою або будь-яким іншим зручним для заявника способом.

Здобуття загальної середньої освіти для дітей дозволено за будь-якою формою, що може забезпечити заклад освіти та є найбільш безпечним для них. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про освіту» особа має право здобувати освіту в різних формах або поєднуючи їх. Основними формами здобуття освіти є: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна [2].

Міністерство освіти і науки України рекомендує дітям-громадянам України, які вимушено знаходяться за кордоном, такі варіанти здобуття освіти під час дії воєнного стану:

1) навчатись тільки в закладі освіти країни перебування учня за очною формою;

2) поєднувати навчання в закладі освіти країни перебування за очною формою і в закладі загальної середньої освіти України, зокрема Державному ліцеї «Міжнародна українська школа», за однією із форм навчання, передбачених законодавством (дистанційною, сімейною (домашньою), екстернатною);

3) навчатися в закладах/класах, які організовано в країнах перебування за ініціативою громадських організацій українців за сприяння органів управління освітою цих країн та місцевої влади і які надають освітні послуги у співпраці з Державним ліцеєм «Міжнародна українська школа» відповідно до укладеного договору;

4) якщо це не суперечить законодавству країни перебування, навчатися тільки в закладі освіти України за однією із форм навчання, передбачених законодавством (дистанційною, сімейною (домашньою), екстернатною) [3].

Діти, які проживають або проживали на неконтрольованій території, території населених пунктів на лінії зіткнення, деокупованій території і не мали можливості протягом понад шести місяців навчатись за однією з форм здобуття освіти, поновлюються в закладі освіти, учнями якого вони були, або зараховуються

до іншого закладу освіти України на підставі заяви одного з батьків / законних представників.

За умови відсутності будь-яких відомостей щодо місця проживання чи місцеперебування здобувачів освіти з числа осіб з неконтрольованих територій, територій населених пунктів на лінії зіткнення, деокупованих територій, осіб, які вимушено опинилися за межами України, Міністерство освіти і науки України рекомендує утриматись від відрахування учнів із закладу освіти і зберігати їхні особові справи та результати оцінювання попередніх років у закладі освіти [4].

Оцінювання, зокрема підсумкове (тематичне, семестрове, річне), результатів навчання здобувачів освіти може здійснюватися за потреби з використанням технологій дистанційного навчання і засобів зв'язку.

Свідоцтво про здобуття певного рівня загальної середньої освіти єдиного державного зразка України видається дітям, які перебуваючи за межами України здобували освіту в українському закладі освіти, що має ліцензію на провадження освітньої діяльності.

У разі завершення здобуття базової або повної загальної середньої освіти в закладах освіти інших держав і отримання здобувачем освіти відповідних документів застосовується процедура визнання документів про освіту, яка здійснюється в установленому законодавством України порядку.

Учням випускних класів, які навчались у закладі освіти країни перебування, проживають або проживали на неконтрольованій території, території населених пунктів на лінії зіткнення, деокупованій території, та за певних обставин не отримали документ про здобуття освіти відповідного рівня, надається можливість пройти підсумкове (річне) оцінювання в одному з українських закладів освіти як екстернам і отримати документ про освіту українського зразка. Екстерн може пройти оцінювання за один або кілька класів у межах одного або декількох рівнів повної загальної середньої освіти протягом одного навчального року [4].

Отже, кожна дитина має право на якісну та доступну освіту. В умовах правового режиму воєнного стану важливо забезпечити право дітей на безперервне здобуття освіти. Створення безпечного освітнього середовища, організацію здобуття освіти, освітнього процесу в умовах воєнного стану, у межах своєї

компетенції здійснюють органи виконавчої влади, органи військового командування, військові, військово-цивільні адміністрації та органи місцевого самоврядування, їх представники, посадові особи (керівники, голови, начальники), органи управління (структурні підрозділи) у сфері освіти.

Джерела та література

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. 2145-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

3. Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні: Наказ Міністерство освіти і науки України від 28.03.2022 р. № 274. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-organizaciyi-zdobuttya-zagalnoyi-serednoyi-osviti-ta-osvitnogo-procesu-v-umovah-voennogo-stanu-v-ukrayini> (дата звернення: 15.11.2023).

4. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні: Наказ Міністерство освіти і науки України від 15.05.2023 р. № 563. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-okremih-pitan-zdobuttya-osviti-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-v-umovah-voennogo-stanu-v-ukrayini> (дата звернення: 15.11.2023).

Kononchuk I. M. The child's constitutional right to education under martial law. Peculiarities of the child's constitutional right to education under the conditions of the legal regime of martial law have been studied. The legislation of Ukraine regarding the legal regulation of education during martial law is analyzed. The state guarantees that the participants of the educational process have in the conditions of martial law are determined.

Key words: the right to education, education seekers, martial law, ensuring the educational process, state guarantees.